

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДОДАТКОВИХ РЕЖИМІВ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Віктор МУШЕНОК

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії права, міжнародного права
та приватного права*

*ПЗВО «Київський міжнародний університет»
м. Київ, Україна*

З метою заохочення свого населення до скорочення споживання солодких напоїв, європейські держави активно запроваджують адміністративно-правові інструменти фіскального впливу на рівень такого споживання. Адже є встановленим факт про те, що надмірне споживання таких напоїв завдає шкоди здоров'ю людини (сприяє появі зайвої ваги та ожирінню, діабету, розповсюдженню серцево-судинних хвороб, утворенню карієсу тощо).

Сутність застосування законодавчого механізму непрямого оподаткування полягає у тому, що податки на товари встановлюються у вигляді надбавки до ціни, оплачуються покупцями при купівлі товарів, а в бюджет вносяться продавцями чи рідше виробниками цих товарів та послуг. Тобто, шкідливий для здоров'я людини продукт стає більш дорожчим за аналогічні нешкідливі продукти, що зменшує до нього споживчий інтерес та сприяє зменшенню його споживання як наслідку – покращенню здоров'я населення.

Отже, розглянемо приклади адміністративно-правового регулювання відносин застосування непрямого оподаткування (запровадження додаткового акцизного податку) на прикладах таких країн Європи як Ірландія та Хорватія.

В Ірландії податок на солодкі напої (SSDT) є одним із низки заходів, які впроваджуються в рамках державної політики «Здорова вага для Ірландії – політика та план дій на 2016-2025 роки щодо зниження рівня ожиріння». З травня 2018 року цей податок застосовується до на безалкогольних напоїв на основі води та соку з додаванням цукру та загальним вмістом цукру п'ять грамів і більше на 100 мл. Запроваджуючи податок, органи публічного адміністрування країни мали проміжну мету, що полягала у заохоченні виробників напоїв змінити склад своїх продуктів, знизивши вміст цукру нижче оподатковуваних меж. З 1 січня 2019 року обсяг податку було

розширено на деякі напої з рослинним білком і напої, що містять молочні жири. Структура податку є дворівневою (Табл. 1)

Таблиця 1

Спеціальний податок на безалкогольні напої за вмістом цукру

Вміст цукру на 100 мл напою	Податок за 1 літр напою
5-8 г	0,20 євро (8,73 грн)
>8 г	0,30 євро (13,10 грн)

Впровадження SSDT призвело до скорочення споживання за рахунок заохочення людей вибирати більш здорові напої, а також мотивувало виробників безалкогольних напоїв переглянути формулу продуктів, знизивши вміст цукру в напоях нижче оподатковуваних меж¹.

Запровадження спеціального податку на безалкогольні напої вплинуло на зміну виробниками Ірландії рецептури безалкогольних напоїв, тобто стимулювало виробництво більш здорових продуктів харчування. Отже, адміністративно-правове формування регуляторних заходів (запровадження SSDT у податковій системі Ірландії) спричинило позитивний вплив на забезпечення здорового способу життя населення.

На нашу думку, недоліком механізму адміністративно-правового регулювання зазначеного типу податкових відносин в Ірландії є те, що кошти, які надходять від сплати SSDT не направляються на фінансування системи охорони здоров'я в країні. Причиною цього є принцип побудови податкової системи Ірландії, згідно з яким не передбачено направлення коштів від сплати конкретного податку на конкретну мету його витрачання².

Дещо іншим прикладом адміністративно-правового регулювання заходів для зменшення надмірного споживання цукру є фіскальний досвід Хорватії, де було прийнято Закон про спеціальний податок на каву та безалкогольні напої № 72/13 від 2013 року. Внесено зміни

¹ Mcavoy helen. an cháin deochanna milsithe le siúcra in éirinn. *health inequalities portal*. URL: <https://health-inequalities.eu/ga/financing-e-guide/the-sugar-sweetened-drinks-tax-ssdt/>

² Там само. URL: <https://health-inequalities.eu/ga/financing-e-guide/the-sugar-sweetened-drinks-tax-ssdt/>

Законом №121/2019, а в останній редакції Закон № 22/20 набрав чинності з 29.02.2020 року)³.

На початку застосування спеціального податку застосовувалася лінійна система оподаткування безалкогольних напоїв, яка базувалася виключно на обкладенні податком кількості вироблених напоїв. Оскільки не було забезпечено скорочення споживання цукру населенням країни, то лінійну систему оподаткування було скасовано та замінено системою, що базується на визначенні об'єктом оподаткування – об'єму напою та вмісту в ньому цукру. Також було змінено оподаткування фруктових нектарів, сиропів і концентратів, які, як правило, є напоями з високим вмістом доданого цукру. Крім того звільнення від оподаткування фруктових сиропів виглядало сумнівним виходячи з правил ЄС щодо державної допомоги.

Структура зміни бази оподаткування підсолоджених напоїв у Хорватії

№ 72/2013 – базою оподаткування є кількість безалкогольних напоїв (лінійна система)

№121/2019 – базою є об'єм та вміст цукру у безалкогольних напоях

№22/2020 – для фруктових нектарів зменшено податок на відсоток вмісту фруктів

Наразі об'єктом оподаткування спеціальним податком в Хорватії є зокрема виражений в гектолітрах об'єм безалкогольних напоїв з відповідним вмістом цукру, а також фруктові нектари і напої, які містять доданий цукор, а сума податку, визначена на основі вмісту цукру, зменшується на відсоток кількості фруктів, що міститься у фруктовому нектарі чи напої⁴.

Аналіз адміністративно-правового забезпечення регуляторного впливу від запровадження змін до Закону про спеціальний податок на каву та безалкогольні напої в Хорватії засвідчив, що велика кількість виробників змінили рецептуру, щоб зменшити частку доданих цукрів у

³ zakon o posebnom porezu na kavu i bezalkoholna pica № 72/13, 121/19, 22/20 na cnazi 29.02.2020. url: <https://www.zakon.hr/z/2493/zakon-o-posebnom-porezu-kavu-i-bezalkoholna-pi>%c4%87a-2020-2020

⁴ Uredba o načinu izračuna i visinama sastavnica za izračun posebnog poreza na kavu i bezalkoholna pića, «Narodne novine», broj 156/2022. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_12_156_2524.html

продукті, а також частково чи повністю замінила цукри підсолоджувачами. Оскільки продукти з високим (56 г/100 мл) вмістом цукру стали неконкурентоспроможними на хорватському ринку, їх виробництво було перепрофільовано на експорт. Можливість вибору більш здорових варіантів вплинула на підвищення обізнаності про здоровий спосіб життя та зміну харчових звичок населення, особливо молоді, яка є найбільшим споживачем солодких безалкогольних напоїв⁵.

Отже, здійснений аналіз прикладів адміністративно-правового регулювання відносин запровадження додаткових режимів непрямого оподаткування в таких європейських країнах як Ірландія та Хорватія дає підстави до висновків про те, що запровадження додаткового оподаткування підсолоджених напоїв в Україні є доцільним. Наслідками запровадження такого податку у нашій державі може стати:

трансформації споживачкої та купівельної поведінки населення нашої держави щодо зменшення споживання підсолоджених напоїв

зміни виробниками рецептури солодких напоїв з метою уникнення додаткових податкових витрат

збільшенню доходів Державного бюджету України та спрямування їх частини для фінансування заходів охорони здоров'я населення

⁵ Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću – obrazac naknadne procjene učinaka propisa za zakon o izmjenama i dopunama zakona o posebnom porezu na kavui bezalkoholna pića. url: <https://esavjetovanja.gov.hr/econ/mainscreen?entityid=19498>